

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1359292/2

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד, הרב מרדכי מזרחי בר אור, הרב דוד שני

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ניר כחלון וטו"ר צבי גלר וטו"ר זיו ברקוביץ)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רונן דליהו)

הנדון: סמכות ביה"ד לדון בחובות לצד ג'

החלטה

בפני ביה"ד טענת האישה בעניין חוסר סמכותו של ביה"ד לדון בטענה שהועלתה בכתב התביעה בעניין ההלוואה שנתן אבי האיש לצורך רכישת בית הצדדים.

טענות האישה

1. אבי האיש אינו צד לתביעת הגירושין ועל כן אינו יכול להיות מצורף כצד להליך המתנהל בביה"ד.
2. ככל שישנה טענה כי הצדדים חבים כספים לאבי האיש הרי שיש להגיש תובענה כנגד שני הצדדים בערכאה בעלת הסמכות לדון בכך. לא ניתן לדון ולהכריע בשאלת קיומו של חוב כלפי אבי האיש "אגב" תביעת גירושין בין בני זוג על אף שנכרך אליה נושא חלוקת הרכוש המשותף.
3. מדובר בזכויות בעלות הרשומות על שני הצדדים בחלקים שווים. אביו של האיש, אשר אינו צד להליך הנוכחי, מבקש לשנות את הרישום על דרך של קביעה הצהרתית. מדובר בקביעה משפטית שבית הדין אינו מוסמך לקבלה.

טענות האיש

1. בתי הדין דנים כדבר שבשגרה בחובות והלוואות לצדדי ג' וטענת האישה כי לביה"ד אין סמכות לכך סותרת את הדין ואת הפרקטיקה.
2. בני הזוג נטלו את ההלוואה מאבי האיש כחלק ממערך הנישואין ולביה"ד סמכות לדון בפירוק של המערך הכלכלי הזוגי.
3. אבי האיש חתם על מסמך בו קיבל על עצמו את סמכות ביה"ד להכרעה בעניין ההלוואה ועל כן לא מתעוררת שאלת הסמכות וביה"ד רשאי לחייב את אבי האיש.
4. לביה"ד ישנה סמכות אגבית לדון בנושא בהתאם לסעיף 76 לחוק בתי המשפט.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

בפתח הדברים יובהר כי הסעד שהתבקש בכתב התביעה הוא החזר הלוואה שנתנה ע"י אבי האיש לבני הזוג לצורך רכישת הבית המשותף וזאת מתוך כספי מכירת הבית. אין כל בסיס לטענת האישה כי אביו של האיש מבקש לשנות את רישום הבעלות על הבית. האיש לא העלה כל טענה בכתב התביעה כי הבית אינו בבעלות האישה וכי הוא בבעלות אביו.

לפיכך השאלה היא האם ביה"ד מוסמך לדון בהחזר ההלוואה לצד ג', אבי האיש.

הנושא העומד בפני ביה"ד הוא הליך פירוק השיתוף בבית המשותף. לצורך כך ביה"ד מוסמך להכריע מהו הסכום שיחולק בין הצדדים ומהו הסכום שעל הצדדים להשיב לצד ג', אם בכלל. ההכרעה בעניין ההלוואה מאבי האיש נדרשת לצורך ההכרעה בעניין פירוק השיתוף בבית ודרך ביצועו ולפיכך לביה"ד ישנה סמכות להכריע לגבי כך. מדובר למעשה בסמכות נגררת, אשר נתונה לבתי הדין הרבניים מימים ימימה. ראו בג"ץ 5918/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, סג(2) 247 (2009):

"הלכה פסוקה מימים ימימה היא כי לבתי-הדין הדתיים סמכות טבועה כערכאות שיפוט לדון בעניינים המתעוררים בפניהם בדרך-אגב, וזאת כאשר הדבר נדרש על-מנת להכריע בעניין שהובא בפניהם כדין (ראו למשל: ע"א 421/54 עטיה נ' ברדה, פ"ד ט 1205, 1209 (1955), מפי המשנה-לנשיא ש"ז חשין).

סמכות זו זהה לסמכות הקבועה בסעיף 76 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984:

76. הובא ענין כדין לפני בית משפט והתעוררה בו דרך אגב שאלה שהכרעתה דרושה לבירור הענין, רשאי בית המשפט להכריע בה לצורך אותו ענין אף אם הענין שבשאלה הוא בסמכותו הייחודית של בית משפט אחר או של בית דין אחר.

על הוראה זו ותכליתה עמד השופט - כתארו אז - חשין בבג"ץ 1214/97 חלמיש נ' בית הדין הארצי לעבודה (פ"ד נג(2) 647, בעמ' 656-657):

"מאז הוחל בחלוקת סמכויות בין בתי-משפט, בתי-דין וטריבונלים למיניהם, הסוגיה של שאלת-עיקר ושאלת-אגב הינה שאלה מובנית במערכת. הנה היא תביעה המוגשת לבית-משפט פלוני. בית-המשפט מוסמך לדון בתביעה, אך אין הוא יכול להכריע בה אלא אם יוסיף ויכריע 'דרך אגב' בשאלה נגררת, שאלה שהיא כשלעצמה - כשאלת-מישרין - מצויה בסמכותם הייחודית של בית-משפט או של בית-דין אחר. המוסמך הוא בית-משפט להכריע 'דרך אגב' בשאלה שאין הוא מוסמך להכריע בה במישרין? כך, למשל, היה בשכבר הימים, כאשר תביעות חזקה היו בסמכות בית-משפט השלום ואילו שאלות בעלות היו בסמכות ייחודית של בית-המשפט המחוזי (דין זה לא נשתנה והוא שורר אף כיום). ומה דין מקום שתובע ונתבע בבית-משפט השלום ניצו ביניהם על החזקה, אך להכרעה בשאלה זו נדרש בית-המשפט להכריע בזכות הקנין? ..."

הוראת סעיף 76 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] נועדה לפתור קושיה זו שהצגנו, ומשמיעה היא אותנו שתי אלה: אחת, בית-משפט הדין בסמכות, ותוך כדי הדיון מתעוררת בו, דרך אגב, שאלה שהכרעתה נדרשת לבירור העניין, מוסמך הוא בית-המשפט להכריע באותה שאלה אף אם הכרעת-מישרין בה נתונה לסמכותם הייחודית של בית-משפט או של בית-דין אחר. שתיים, ההכרעה באותה שאלת-אגב כוחה יהא יפה רק באותם הליכים עצמם,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דהיינו: ההכרעה באותה שאלה לא תהא מעשה-בית-דין. כך, למשל, נאמר בדוגמת החזקה-בעלות, כי בית-משפט השלום מוסמך להכריע - 'דרך אגב' - בשאלת הבעלות, אך הכרעה זו כוחה יהא רק לאותה התדיינות בלבד. דבר לא ימנע את התובע (או את הנתבע) מהעלות את שאלת הבעלות, כשאלת-מישרין, לפני בית-המשפט המחוזי, ובהתדיינות זו השנייה הכרעתו של בית-משפט השלום לא תישא עמה עוצמה של מעשה-בית-דין...

תכלית ההוראה גלויה על-פניה: מחד גיסא, שלא להביא לפיצול בלתי ראוי של דיונים, ומאידך גיסא - ובשל צמצום ההכרעה בשאלת-האגב לצורך אותו ענין - לשמור כראוי על חלוקת הסמכויות בין גופי השפיטה כפי שנקבעה בחוק".

נפנה להכרעה דומה לזו שבעניינו שנתן ביה"ד האזורי בירושלים בהרכב בראשותי (הרב מרדכי רלב"ג – אב"ד, הרב יקותיאל כהן, הרב עמרם אלחדד) בתיק 1134120/8 (23.4.2018). בתיק זה דובר על שאלה זהה של סמכות ביה"ד לדון בהלוואות ההורים לרכישת דירת הצדדים למרות שמדובר בצד ג'. ביה"ד הכריע כי יש לו סמכות לדון בדבר מכוח סמכותו הנגררת:

"בדיון ובסיכומי הצדדים דובר על חובות להורים...

אומנם לאחר העיון נראה שיש לבית הדין סמכות בזה היות שהדבר נוגע ישירות לענין חלוקת הרכוש שבין הצדדים, ואגב זה נדון גם העניין של צד ג'. עיין אריכות דברים בעניין זה בפס"ד של בית הדין באר שבע בתיק 1098252/12 [פורסם בנבו] מיום י' בתמוז התשע"ז (4.7.2017) שבו הוחלט שיש לבית הדין סמכות לדון בעניין מגרש שנרשם על שם אבי האיש במסגרת חלוקת רכוש בין בני זוג."

כן נפנה לתיק 1096123/5 (הרב שניאור פרדס – אב"ד, הרב פנחס מונדשיין, הרב בצלאל ווגל) ביה"ד האזורי בנתניה (10/11/2019):

"טרם נמשיך בדיון, נרחיב מעט במקור הסמכות של ביה"ד לדון בהחזר המתנה. שהנה היה מקום לומר שהתביעה העיקרית לפנינו היא בין הורי האיש אשר נתנו את המתנה ובין האישה, ולפי זה נמצא שאין לביה"ד סמכות לדון בתביעה מאחר שהם צד ג' בתיק דנן.

ומכל מקום, נראה שיש סמכות לביה"ד לדון בתביעת האיש מצד עצמו לחשב ולאזן את חובות הצדדים ביניהם ביחס לצד ג', וזאת מבלי להזדקק לתביעה של צד ג' עצמו. כמובן שהחלטה כזו לא תחייב את צד ג' אלא רק את הצדדים עצמם. ולדוגמא, אם הבנק נושה בצדדים, בוודאי שיש סמכות לביה"ד להכריע בין הצדדים מהו הסכום או החיוב של כל אחד מהצדדים כלפי הבנק, אף שהחלטה כזו לא תחייב את הבנק בעצמו. והוא הדבר כלפי חובות להורי מי מהצדדים."

לא מן המותר להוסיף כי בהתאם לסעיף 6(א) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973:

"לצורך איזון המשאבים לפי סעיף 5 יש לשום את נכסי כל אחד מבני הזוג, פרט לנכסים שאין לאזן שוויים; משווי הנכסים האמורים של כל בן-זוג יש לנכות את סכום החובות המגיעים ממנו, למעט חובות בקשר לנכסים שאין לאזן שוויים."

כלומר, כאשר ביה"ד עורך איזון משאבים, בסמכותו מכוח חוק לדון בחובות הצדדים, וזאת על אף שמדובר בחובות לצד ג'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנה

לביה"ד ישנה סמכות לדון בטענה כי מכספי מכירת הבית יש להשיב לאבי האיש הלוואה שנתן לצורך רכישת הבית.

ניתן לפרסם את ההחלטה לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ח בסיון התשפ"ב (27/06/2022).

הרב דוד שני

הרב מרדכי מזרחי בר אור

הרב מרדכי רלב"ג – ראב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה